

Ewa Modrzejewska
Uniwersytet Warszawski

DEBATA O DEBACIE RELACJE ONLINE DEBAT PREZYDENCKICH

1. WSTĘP

Kiedy w telewizyjnym studiu kontrkandydaci biorą udział w zaplanowanym co do minuty i wyreżyserowanym niemal co do gestu wyborczym spektaklu, zdając egzamin ze swej przeciwiczonej ze sztabem profesjonalistów roli, równoległe w mediach toczy się metadyskursywna debata o debacie. Tworzą ją redakcje i pozostali uczestnicy dyskursu publicznego, którzy w tym czasie zostawiają swoje opinie w internecie. Jeśli więc zastanawiamy się, czy (i jak) telewizyjna debata kandydatów wpływa na decyzje wyborcze obywateli, to musimy pamiętać, że przestaje być ona wyizolowanym, zamkniętym przekazem, a do wielu wyborców trafia w pofragmentaryzowanej formie, przepuszczonej przez subiektywne filtry ocen. Dzieje się tak między innymi za sprawą internetowych relacji na żywo, których cechy zostaną omówione w pierwszej części niniejszej pracy. Wspomniane przekazy mają obecnie najczęściej charakter multimodalny i multimedialny. Właściwa treść przeplatana jest materiałami z innych źródeł. Sama wypowiedź dziennikarska oraz jej graficzna forma mogą być kształtowane w różny sposób, nieobojętny dla celów perswazji, co zostanie przedstawione w drugiej części artykułu.

Za przykłady różnych możliwości kształtowania wypowiedzi dziennikarskich posłużyć mogą relacje z pierwszej debaty telewizyjnej kandydatów na urząd Prezydenta RP – Bronisława Komorowskiego i Andrzeja Dudy. Coraz większa część obywateli w różnych grupach wiekowych ma bieżący i niemal nieograniczony dostęp do internetu, dlatego można przypuszczać, że swoje decyzje wyborcze podejmuje nie tylko na pod-

stawie tego, co obejrzała w czasie debaty telewizyjnej, ale także na podstawie tego, co o debacie przeczytała (obejrzała) w mediach internetowych i społecznościowych.

2. MATERIAŁ BADAWCZY

Analizie poddano 13 internetowych relacji²⁰ pierwszej debaty telewizyjnej między Bronisławem Komorowskim a Andrzej Dudą – kandydatami na urząd Prezydenta RP, która odbyła się 17 maja 2015 roku jako wspólne przedsięwzięcie Telewizji Polskiej i Polsatu. Pochodziły one zarówno z mediów pierwotnie, jak i wtórnie internetowych. Po trzy sprawozdania ukazały się w mediach kojarzonych z pravicowymi, centrowymi i centro-lewicowymi poglądami, po dwie relacje pochodzą z mediów tabloidowych oraz publicznych.

Prawicowe:

- Telewizja Republika (dalej: TvR)
- Niezależna.pl (Niez)
- wPolityce.pl (wPol)

Centrowe:

- „Wprost” (Wpr)
- „Polska The Times” (PTT)
- „Gazeta Wrocławska” (Gwr)

Centro-lewicowe:

- naTemat.pl (nT)
- „Newsweek” (New)
- Wyborcza.pl (Wyb)

Tabloidy:

- „Fakt” (Fakt)

²⁰ Szczegółowy wykaz analizowanych relacji znajduje się w na końcu artykułu.

- „SuperExpress” (Se.pl)

Media publiczne:

- TVP Info (TVP)
- Polskie Radio (PR)

Debata między dwoma kandydatami, bez udziału publiczności, trwała ok. 80 minut. Prowadzili ją dziennikarze – przedstawiciele stacji telewizyjnych – Dorota Gawryluk i Krzysztof Ziemięc. Jej formuła została uzgodniona przez sztaby wyborcze i przewidywała następujące zasady: debatę podzielono na 5 części – trzy pierwsze stanowiły bloki tematyczne z tymi samymi czterema pytaniami zadanymi przez dziennikarzy obydwu kandydatom. Politycy mieli po półtorej minuty na odpowiedź, a o kolejności zabierania głosu w danej części zdecydowało przeprowadzone przed emisją losowanie. W czwartej części kandydaci zadali sobie nawzajem po cztery pytania (45 sek. na pytanie i 3 min na odpowiedź), a piątą część stanowiły trzyminutowe oświadczenia polityków podsumowujące i kończące debatę. Łącznie obydwaj politycy wypowiedzieli się po 21 razy.

3. CZYM JEST INTERNETOWA RELACJA NA ŻYWO?

Konwergencja mediów wpływa na zmiany w sposobach przekazywania treści przez masowe środki komunikacji. Dotyczy to również mediów informacyjnych – niezależnie od tego czy od powstania funkcjonują one jedynie online (np. Onet.pl), czy stanowią internetową wersję tradycyjnego medium (np. portal TelewizjaRepublika.pl). Niemal z miesiąca na miesiąc powstają nowe lub podlegają transformacji istniejące gatunki dziennikarskie, które zastępują dotychczasowe internetowe wersje „artykułów”²¹ – na przykład quizy, galerie z krótkim tekstem podzielonym na kolejne podstrony ze zdjęciami, newsy w formie nagrań wideo, teksty typu: „10 sposobów na”, których osią konstrukcyjną jest lista kolejnych elementów (ang. *listacle*).

²¹ Trzymając się ustaleń badaczy zajmujących się genologią dziennikarską, powinnam raczej użyć terminu „wiadomość”, „notatka” (Wojtak 2008).

Wśród nich występuje niejednorodny gatunek, a może raczej typ współczesnego dziennikarstwa, służący do bieżącego relacjonowania wydarzeń. Cechą zasadniczą i wspólną tej formy jest dodawanie kolejnych wpisów, najczęściej opatrzonych godziną dodania treści na tej samej, najczęściej samoaktualizującej się stronie. Nie wykształciło się jednorodne nazewnictwo – najczęściej redakcje używają w nagłówkach takich fraz, jak: „relacja na żywo” (Se.pl, Wyborcza.pl), „relacja minuta po minucie” (wPolityce.pl), „na żywo” (jest to czerwona winietka, dalej nazywana przeze mnie tagiem, umieszczana przy nagłówku doniesienia na Onet.pl). W kręgu języka angielskiego najczęściej mowa jest o *live news page* albo *live [news] blog*²² (zob. również *to liveblog*, *liveblogging*), co się tłumaczy jako „blogowanie na żywo” – niemniej to sformułowanie mniej kojarzy się z profesjonalnym dziennikarstwem, a bardziej z amatorską pasją.

Relacje na żywo to synteza tradycyjnego dziennikarstwa ze współczesnymi cyfrowymi rozwiązaniami technologicznymi, dzięki której zmienia się sposób produkowania, przedstawiania i konsumowania newsów w sieci. Przyjmują one przede wszystkim formę tekstowej relacji tworzonej w czasie zbliżonym do rzeczywistego, w której w odwrotnej chronologii dodawane są uznane przez dziennikarzy za ważne informacje, nieraz podawane z innych źródeł, przeplecione z wypowiedziami komentatorów lub świadków zdarzeń, odnośnikami do innych materiałów i komentarzami odbiorców (Thurman, Walters, 2013: 82-83). Relacja zmienia się z minuty na minutę i nie ma – w przeciwieństwie do tradycyjnych wiadomości czy wpisów na blogu – z góry ustalonej narracji i kompozycji, choć mają ją pojedyncze, krótkie wpisy²³. Ponadto użytkownik może być na bieżąco informowany o zmianach i aktualizacjach relacji (np. za po-

²² Karin O'Mahony, porównując dwa kraje, zwraca uwagę na różnicę językową: brytyjscy dziennikarze używają raczej terminu *live blog*, a szwedzcy – *live report*. Wiąże się z tym również nieco inne postrzeganie formatu tego typu przekazów (O'Mahony, 2014: 10).

²³ Jedną z 10 zasad blogowania na żywo dotyczy elastycznego podejścia do prowadzonej narracji („Do not be mentally locked into the first narrative that emerges – be able to construct an emerging narrative from the emerging facts over time” [O'Mahony, 2014: 8]). Z tego m.in. powodu ten typ dziennikarstwa został kilka lat temu skrytykowany przez Johna Graydona Symesa, który sugestywnie porównał internetowe relacje na żywo do przebywania z podpitym typem w pomieszczeniu pełnym podekscytowanych i przekrzykujących się ludzi, dzwoniących telefonów i alarmów przeciwpożarowych, który bełkocząc, tłumaczy, co to wszystko znaczy. Symes stwierdza ponadto, że w internetowych relacjach na żywo, które chcą przypominać kanały informacyjne 24/7, skupiają się wszystkie wady tychże (Symes, 2011).

mocą technologii push stosowanej w urządzeniach mobilnych). Warto zwrócić uwagę na fakt, że internetowe serwisy informacyjne stosują na wzór relacji na żywo ten sposób informowania o nowych wiadomościach, umieszczając strumień nagłówków (opcjonalnie: zdjęć, leadów) z godziną dodania przekazu²⁴ (np. serwis „Rzeczpospolitej”).

O popularności i użyteczności tego rodzaju dziennikarstwa świadczą przykłady różnych środków przekazu, które w ten sposób relacjonują wydarzenia. Sięgają po niego agencje prasowe – na przykład PAP przekazywał multimedialne sprawozdanie z obchodzonego w Polsce Święta Niepodległości (*Świętujemy niepodległość...*, 2015), radio Gdańsk informowało o przebiegu wyborów (*Wybory parlamentarne 2015. Relacja minuta po minucie...*, 2015). Kiedy w grudniu 2015 r. w Sejmie podjęto kontrowersyjną decyzję o wyborze pięciu sędziów Trybunału Konstytucyjnego, Gazeta.pl na bieżąco informowała o przebiegu posiedzenia pod tytułem *Awantura w Sejmie [...]* (Gostkiewicz, 2015), a opozycyjna Platforma Obywatelska uruchomiła specjalny serwis #LiveBlog Platformy Obywatelskiej i rozpoczęła pierwszą relację *Zamach na TK* (#LiveBlog 2015).

Relacje na żywo są wykorzystywane do informowania o wydarzeniach politycznych. W 2010 r. „The New York Times” informował o przebiegu wyborów w Iraku (Farrell, 2010), a „The Guardian” relacjonował każdy dzień kampanii w Wielkiej Brytanii (Sparrow, Jeffery, 2010). Na stronie amerykańskiej sieci stacji publicznej telewizji Public Broadcasting Service (*VOTE 2016. Here's a minute-by-minute...*, 2015) informowano „minuta po minucie” o przebiegu pierwszej debaty w prekampanii kandydatów demokratów. Ten format okazał się przydatny do sprawozdawania innych tematów²⁵, np. „The Telegraph” w rocznicę lądowania wojsk alianckich w Normandii przygotował *live blog* historyczny przybliżający przebieg tego wydarzenia z II wojny światowej „godzina po godzinie” (Preston, Hazell 2014).

²⁴ Tę zmianę zauważono w 2012 r. – aktualizacje treści charakterystyczne dla relacji na żywo pojawiły się m.in. na głównych stronach BBC News, „Wall Street Journal” i „The Telegraph” (Marshall, 2013).

²⁵ Na podstawie serwisu Guardian.co.uk przygotowano następującą typologię według podejmowanych tematów: 1) newsy (mogą być zaplanowane, np. protesty, lub niespodziewane, np. katastrofy), 2) wydarzenia sportowe, 3) konkretny temat lub spójna seria wydarzeń (np. planowana reforma służby zdrowia), 4) inne zaplanowane wydarzenia (np. festiwal filmowy) (Thurman, Walters, 2013: 85).

Opisany powyżej typ dziennikarstwa służył przede wszystkim do tekstowego relacjonowania wydarzeń sportowych w internecie²⁶ – ilustruje to podstrona *Wyborcza.pl / Relacje na żywo*, na której agregowane są kolejne tematy realizowane w formule *live blogging*. Pierwsze 26 tytułów odnosi się do kolejnych dni mistrzostw piłki EURO 2012. Pierwszą niesportową relacją jest zaś zbiór doniesień z festiwalu muzycznego Open'er.

W międzynarodowych badaniach porównawczych *Reuters Institute Digital News Report* z 2015 r. (Newman, 2015: 72–73) respondenci odpowiadali, jakiego typu treści o charakterze newsowym przeglądali w ostatnim tygodniu. Zauważono w porównaniu z 2014 r. wzrost o 4 pkt. proc., jeśli chodzi o wskazanie stron z relacjami na żywo. Ten rodzaj treści był wskazywany na piątym miejscu. Z badań dotyczących Polski²⁷ wynikało, że 26% respondentów w ostatnim tygodniu przeglądało strony z relacjami na żywo – jednak najwięcej badanych czytało wiadomości i artykuły – 64% oraz przeglądało listę nagłówków – 42% (Fletcher, Radcliffe et al., 2015: 62). Był to jeden z najwyższych wyników spośród państw objętych badaniem. Należy przy tym zaznaczyć, że media online (w tym media społecznościowe) były przez Polaków najczęściej wskazywane jako źródło informacji (84%), jednak to telewizję (56%) przed mediami online (32%) uznawano za najważniejsze źródło newsów (Fletcher, Radcliffe et al., 2015: 46–47).

Wśród zalet online'owych relacji na żywo podaje się krótką, skondensowaną formę wpisów. Jednocześnie uważa się, że brak struktury narracyjnej typowej dla tradycyjnych wiadomości, czasem kilku autorów treści, umieszczanie i cytowanie zewnętrznych źródeł informacji (wpisy w mediach społecznościowych, krótkie filmy, linki itd.) utrudniają zrozumienie relacji na żywo (Thurman, 2013). Podnoszonym w związku z nimi problemem jest również wiarygodność wynikająca z ograniczonej (ze względu na tempo relacji) możliwości weryfikacji podawanych informacji i źródeł. Jednakże klarowny sposób oznakowania zewnętrz-

²⁶ Brytyjski *Guardian.co.uk* wprowadził relacje na żywo w 1999 r. głównie do sprawozdawania piłki nożnej i krykieta (Thurman, Walters, 2013: 83).

²⁷ *Reuters Institute Digital News Report* składa się z dwóch części – podstawowego badania i suplementu. W podstawowym badaniu przeprowadzono sondaż w 12 krajach, z czego 10 pokrywało się z badaniami z 2014 r., natomiast w suplementie opisano wyniki sondażu przeprowadzonego w dodatkowych 6 krajach Europy, w tym w Polsce, w których badania *Reuters Institute Digital* odbyły się po raz pierwszy.

nych treści (np. odnośniki, zrzuty z Twittera) umożliwia czytelnikom własną weryfikację źródeł (Thurman, Walters, 2013: 88). Ponadto w wycinkowych badaniach z 2011 r. brytyjscy respondenci oceniali konwencjonalne artykuły jako bardziej „polemiczne” i „stronnicze” niż relacje online, które w ich opinii uchodziły za „bardziej obiektywne” i „dające możliwość wyciągania własnych wniosków”. Doceniali oni także cytowanie innych źródeł (w tym mediów społecznościowych), bo dzięki temu mieli poczucie, że w jednym miejscu zgromadzono bezstronny przegląd opinii, co oszczędziło ich czas (Thurman, Walters, 2013: 96). Jednak, jak wskazuje przedstawiona tu analiza materiału, w niektórych wypadkach to wrażenie może być złudne, szczególnie jeśli mamy do czynienia z mniej krytycznym użytkownikiem.

4. PRZYKŁADOWA STRUKTURA INTERNETOWEJ RELACJI NA ŻYWO

Relacje na żywo mają zróżnicowaną strukturę – w zależności od medium przyjmują minimalistyczną lub rozbudowaną, multimedialną formę. Najczęściej składają się z:

- nagłówka,
- leadu,
- zdjęcia głównego (grafiki),
- właściwej relacji podzielonej na wpisy najczęściej oznaczone godziną dodania (niekiedy mogą mieć one swoje tytuły),
- systemu komentarzy użytkowników (w zależności od rozwiązania: pod całą relacją, pod każdym wpisem)

oraz opcjonalnie z:

- krótkiego (wypunktowanego) podsumowania najważniejszych ustaleń umieszczonego we wstępnej części przekazu,
- winietki (tag) wskazującej na relację na żywo lub/ oraz szczególnie ważne wpisy,
- galerii zdjęć,
- słowno-graficznego znacznika rozpoczęcia właściwej relacji,

- wplecionych w relację: komentarzy z mediów społecznościowych (najczęściej z Twittera), filmików, nagrań dźwiękowych, zdjęć i zrzutów z ekranu, odnośników do innych źródeł,
- awatarów (np. zdjęcia, logotypu) autorów wpisów,
- krótkiego podsumowania relacji,
- odnośników do innych materiałów redakcyjnych.

Niektóre z wymienionych elementów dodawane są po zakończeniu właściwej relacji (np. odnośniki do innych materiałów redakcyjnych, galerie zdjęć).

5. WARTOŚCIUJĄCE ELEMENTY RELACJI NA ŻYWO – ANALIZA

Internetowe relacje na żywo mają najczęściej multimedialny i multimodalny charakter, to jest łączą fragmenty tekstowe z audiowizualnymi, agregują treści z różnych źródeł, w tym przede wszystkim z mediów społecznościowych, zawierają hiperlinki, mogą być na bieżąco komentowane przez odbiorców relacji online. Każdy z tych elementów może zawierać wartościowanie. W wypadku relacji przedwyborczej debaty telewizyjnej przekłada się to na (również intencjonalne) faworyzowanie jednego z kandydatów, co potencjalnie może mieć wpływ na decyzję wyborczą. W tej części przedstawiona zostanie analiza ilościowo-jakościowa wybranych elementów internetowej relacji na żywo. Jej wyniki przedstawiono również w formie zbiorczej tabeli.

5.1. Czas relacji

Część internetowych relacji online uruchamianych jest na właściwy czas trwania debaty telewizyjnej (Wpr, TvR, Gwr). Niektóre rozpoczynają ją kilka godzin wcześniej (Niez, Se.pl), a nawet pierwsze wpisy ukazują się poprzedniego dnia (Fakt, Wyb). Im dłuższy czas relacji, tym chętniej zapełnia się go wpisami pośrednio dotyczącymi debaty. Sama relacja

zachowuje zwykle odwrotną chronologię, tak więc w sprawozdaniach – które prowadzone są jeszcze po skończonej debacie – umieszcza się jako najnowsze komentarze i podsumowania. W efekcie czytelnik, który zapoznaje się z relacją post hoc, rozpoczyna lekturę od oceny, a następnie może się zapoznać z właściwymi wypowiedziami polityków. Jednak są one już filtrowane przez wstępnie przyswojone opinie. W badanym korpusie 3 relacje trwały tyle, co debata, 5 kolejnych rozpoczynało się lub/i kończyło z kilkudziesięciuminutowym przesunięciem, czas trwania 5 następnym znacząco różnił się od czasu właściwej debaty.

5.2. Okoliczności przed debatą/ po debacie

Jedynie 3 redakcje nie relacjonowały tego, co działo się przed debatą i po niej (TvR, Wpr, PR). Wpisy dodane tuż przed rozpoczęciem informowały o przybyciu kandydatów do telewizji i opisywały pierwsze wrażenia dotyczące towarzyszących politykom ludzi, ubioru kandydatów, ich zachowania:

20.07 Andrzej Duda wchodzi do studia nr 5 w TVP. Kilka sekund później z garderoby wyszedł Bronisław Komorowski. Prezydent minął kandydata PiS bez powitania! Duda bardzo się zdziwił. Po kilku chwilach Komorowski zreflektował się i podszedł do kandydata PiS. (Se)²⁸

Na stronie Telewizji Polskiej, współorganizatora debaty, zamieszczano tweety ze zdjęciami zdradzającymi kulisy przygotowań do tego wydarzenia medialnego, co wykorzystywały też inne redakcje. Ponadto opublikowano materiały archiwalne, a także bieżące multimedia (wideo, zdjęcia) z udziałem zwolenników (zaplecza kampanijnego) kandydatów. Tego typu wpisy mogły ujawniać przychyłność redakcji wobec jednego z kandydatów. Posłużenie się tweetami, a więc de facto wypowiedzią kogoś innego, miało taki przekaz zobiektywizować:

²⁸ Wpisy cytowane są z zachowaniem oryginalnej pisowni. W sekwencjach wpisów dla jasności wyводу zastosowano naturalną chronologię. Jeśli nie wskazano inaczej, wyróżnienia w cytatach pochodzą od autorki – EM.

19.52 Magdalena Neuman z Forum Młodych PiS zauważa na Twitterze – „Bronisław Komorowski do Juliusza Brauna: »Cześć!«. Do Andrzeja Dudy JB nawet nie podszedł. Drobne elementy pokazują niezależność mediów”. (Niez)

Perswazyjna niesymetryczność wystąpiła w doborze zdjęć w relacji serwisu „wPolityce.pl”. Obaj kandydaci pojawili się na 2 parach zdjęć. Pierwsza para przedstawiała polityków wchodzących do telewizji w otoczeniu swoich zwolenników. W drugiej parze na pierwszym zdjęciu A. Duda wjeżdżał schodami ruchomymi w siedzibie TVP, udzielając wypowiedzi dziennikarce TVP INFO, natomiast na drugim zdjęciu B. Komorowski obejmował kontrowersyjnego „Andrzejka spod krzyża”. Bezpośrednio nad zdjęciem ukazał się wpis: „20:00. Obaj kandydaci są już w siedzibie Telewizji Polskiej. Na prezydenta czekał Andrzej Hadacz”. Dosadniej napisała o tym Niezależna.pl:

18.59 Przed TVP na Bronisława Komorowskiego czeka już **jeden z jego najwierniejszych wyborców** – Andrzej Hadacz. Ostatnio **provokator spod Krzyża Pamięci nie odstępował kandydata PO na krok**, a niedawno **nawet wyściskał go w czasie spaceru** po Nowym Świecie. (Niez)

Redakcja przywołuje A. Hadacza jeszcze na końcu relacji, pisząc o awanturze pod gmachem TVP, kiedy ten miał „[wyzywać] zgromadzonych pod TVP ludzi od »pisowców«” (Niez). Inaczej tę sytuację obszernie opisuje w swojej relacji Wyborcza.pl, cytując dziennikarkę Ewę Cichocką:

[22.20] Przy wyjściu na Andrzeja Dudę czekała niepełnosprawna kobieta. Krzyczała, że wszystkich dziennikarzy poda do sądu. [...] Obok niepełnosprawnej stał »Andrzejek spod krzyża« ([...] teraz twierdzi, że został oszukany przez Kaczyńskiego [...]). Za nim stał Krzysztof Łapiński z PiS-u.

Andrzejek co jakiś czas krzyczał, żeby na niego nie napierał. W pewnym momencie ktoś z tyłu szarpnął Andrzejka i doszło do przepychanki między nim, Łapińskim i ochroniarzami. Szybko odciągnięto Łapińskiego. Ten chodził wściekły i krzyczał, żeby uciszyć »tego świra«. (Wyb)

Wyborcza.pl publikuje jeszcze kilka godzin po debacie komentarze, podsumowania i multimedia. W ten sposób redakcja, jak część pozostałych, tworzy hiper-, meta- i intertekstualną debatę o debacie. Świadczy o tym również przedostatni wpis relacji, w którym opublikowano zrzut podsumowania debaty z portalu „wPolityce.pl” oraz kilka pochodzących z niego cytowań, które zostały poprzedzone ironicznym komentarzem: „Z **prawicowego** serwisu wPolityce.pl można się dowiedzieć **wielu zabawnych rzeczy** na temat debaty”.

5.3. Struktura relacji

Struktura relacji zależna jest od przyjętego rozwiązania technologicznego aktualizowania treści w serwisie. Może jednak mieć ona wpływ na odbiór i interpretację debaty telewizyjnej. Redakcyjne niedociągnięcia, brak jednolitej strategii sprawozdawania skutkują dezorientacją czytelnika, który przykładowo mylnie identyfikuje autorów wypowiedzi, co wpływa na jej ocenę. Relacje na żywo różnią się liczbą wpisów (aktualizacji treści) – „Gazeta Wrocławska” publikuje jedynie 24 wpisy (wynika to z cytowania w jednym wpisie obydwu kandydatów), w serwisie Wyborcza.pl ukazują się natomiast 162 wpisy. Średnio relacje mają łącznie ok. 50 wpisów.

W badanym korpusie potwierdzają się zarzuty, że formuła internetowej relacji na żywo może wprowadzać chaos narracyjny. W „Gazecie Wrocławskiej” relacja podzielona jest na 5 podstron. Na pierwszej stronie umieszczono krótkie podsumowanie debaty, po którym następuje ostatnia część debaty z przytoczonymi końcowymi oświadczeniami kandydatów. Można więc się spodziewać, że na następnej podstronie relacja będzie kontynuowana w odwróconej chronologii, jednak druga strona rozpoczyna się od relacji pierwszych minut debaty. W efekcie na ostatniej stronie znajduje się przedostatnia część debaty, a ostatnia na pierwszej. Z kolei w materiale „Polska The Times” brakuje autora wypowiedzi, przez co wydaje się, że należy ona do prowadzącego:

20:34 Ziemięc pyta o pracę dla młodych ludzi - Od czasów rządu PiS zwiększyła się ilość miejsc pracy o 2 mln. 100 tys. młodych ludzi będą

miało gwarantowaną pracę jako absolwenci szkół, tędy droga. Najwięcej ludzi emigrowało podczas rządu PiS-u. (PTT)

W relacji „Super Expressu”, którą cechuje minimalistyczny wygląd, brakuje klarownego wskazania na autora wypowiedzi. Nie ma rozróżnienia graficznego wypowiedzi kandydatów, prowadzących debatę i komentatorów, których obecność nie zostaje uprzednio zapowiedziana. Na 41 wpisów publicysta wypowiada się jedynie dwa razy, a informacja o autorze jest w postpozycji, a więc na samym końcu wpisu czytelnik dowiaduje się, kto został zacytowany:

20.35 Jaki pomysł mają kandydaci na walkę z bezrobociem? [brak informacji o autorze – EM]

- Przedstawiłem program dla młodych ludzi. To jest odpowiedź prawdziwa, nie deklaracje a dokonania. (...) Czy Pan przypadkiem nie blokuje etatu na uczelni - **nieoczekiwanie zaczął Dudę prezydent.**

Andrzej Duda po chwili wahania próbował odpowiedzieć, ale Komorowski nie dał mu szansy.

20.40 - W pierwszej części Duda bardziej spięty, Komorowski bardziej pewny siebie, ale powtarzanie tekstów o wielkim sukcesie gospodarczym Polski w perspektywie walki o głosy młodych, którzy myślą głównie o wyjeździe z Polski chyba nietrafione. Po 30 min debaty najlepiej wypada Dorota Gawryluk... - **podsumowuje pierwszą część debaty Mirosław Skowron, publicysta Super Expressu.**

Innym problemem przekazu jest wielu komentatorów, jak ma to miejsce w relacji w serwisie Wyborcza.pl. Od początku czytelnik śledzi dwie przeplatające się debaty – tę właściwą między kandydatami oraz debatę o debacie toczoną m.in. przez zaproszonych do redakcji gości, których jest czworo. Zapowiedziany jest też udział dwóch redaktorów „Gazety Wyborczej”, w późniejszym wpisie zamiast Jarosława Kurskiego jako komentatora przedstawia się Piotra Stasińskiego, a w efekcie – prócz P. Stasińskiego – przytoczone są wypowiedzi jeszcze 5 innych dziennikarzy gazety. Cytaty kandydatów przeplatane są dodatkowo z opiniami z Twittera, opiniami komentatorów w formie wideo itd. W trakcie trwania właściwej debaty telewizyjnej redakcja publikuje 62

wpisy relacjonujące słowa kandydatów (w tym – jako oddzielne wpisy – zadane pytania) oraz aż 54 wpisy z komentarzami gości i dziennikarzy „Gazety Wyborczej”. Można więc powiedzieć, że czytelnik otrzymuje nie tyle relację reporterską debaty, ile komentarz do niej z niezbędnymi cytowaniami. Wielu wypowiadających się może stwarzać pozory wielu opinii, które niekoniecznie jednak muszą reprezentować znacząco różne poglądy.

5.4. Multimedia

Wszystkie relacje, jak klasyczne doniesienia, opatrzone są zdjęciem głównym nawiązującym do wydarzenia. Tylko 4 redakcje zdecydowały się zachować jedynie tekstową formę sprawozdania (TvR, Wpr, GWr, PR), pozostałe umieszczały multimedia. Jedynie w dwóch wypadkach (Niez. Se.pl) ograniczono je do wpisów poprzedzających debatę lub opublikowanych po jej zakończeniu. „Polska The Times” umieściła jedno „okienko” ze strumieniem tweetów. W 7 relacjach umieszczono zdjęcia oraz rzuty ekranów – na Wyborcza.pl jest ich wraz z filmikami ponad 60.

Ciekawym przykładem jest relacja TVP, współorganizatora debaty telewizyjnej, która równolegle do emisji debaty relacjonuje ją online, a wybranym wpisom towarzyszy 18 kilkuminutowych filmików z fragmentami tego medialnego wydarzenia. Każdy materiał wideo wyświetla statyczną klatkę filmu oraz jest opatrzonym podpisem podsumowującym w krótkiej formie główny przekaz, co może mieć charakter perswazyjny, np. klatka przedstawiająca B. Komorowskiego wręczającego kartkę i podpisana: „Komorowski do Dudy: kiedy mówi pan prawdę o wspólnej polityce rolnej?”. Bywa też, że przekaz werbalny i wizualny stoją ze sobą w sprzeczności, jak w przypadku klatki z A. Dudą z filmiku podpisanego: „Komorowski: warunkiem skutecznej polityki zagranicznej jest zgoda narodowa”. Mniej uważny czytelnik, którego uwagę przyciągnie wizerunek kandydata PiS, może opacznie zinterpretować wpis.

Fot. 1. Zrzut z relacji umieszczonej na stronie Tvp.info. Źródło: <http://www.tvp.info/20094882/bronislaw-komorowski-kontra-andrzej-duda-debata-w-tvp1-relacja>

W większości relacji elementy multimedialne przeplatają się z wpisami przybliżającymi wypowiedzi kandydatów, co wpływa na strukturę narracji i interpretację zrelacjonowanych fragmentów. Szczególnym tego przykładem są zrzuty z bieżącymi tweetami uczestników sfery publicznej, o czym będzie jeszcze mowa.

5.5. Forma wypowiedzi

Internetowa relacja na żywo ze względu na swój format przekazuje pozornie zapis debaty, gdyż w istocie jest to wybór pośpiesznie zredagowanych (najczęściej skróconych) wypowiedzi kandydatów. W „Fakcie” skondensowana formuła i skrótowość przekazu prowadzą do niezrozu-

miałych wątków, jak w wypadku tego wpisu, w którym ogólnie podano tematykę pytania, pomijając jego istotną dla dalszego wyводу część:

Godz. 21.23 Bronisław **Komorowski pyta o in vitro**. – Rządowy projekt w sprawie in vitro, który pan tak gorąco ocenia, został oceniony przez biuro analiz sejmowych jako fatalny, naruszający konstytucję – ripostuje Andrzej Duda. Kandydat PiS powołuje się na nauki Jana Pawła II, ustawę zasadniczą i przyzwoitość. – Ustawa musi gwarantować ochronę życia – dorzuca Duda. – **Ale dwa lata więzienia? – podpytuje prezydent**. – Niech pan nie miesza w to Ojca Świętego! – dodaje Komorowski. (Fakt)

Podobnie jest w sprawozdaniu zamieszczonym w serwisie „Polska The Times”. Skrócowa i dość niedbała forma wpisów, nieuwzględniająca kontekstu i okoliczności „cytowanych” słów obniża użyteczność takiej relacji. W poniższym przykładzie pominięto istotę pytania B. Komorowskiego, który – na podstawie publicznej deklaracji A. Dudy z kampanii do europarlamentu – zarzucił oponentowi nie tylko zmianę poglądów z wyborów na wybory, ale i kłamstwo. Centralnym punktem tej wypowiedzi było pytanie: „To kiedy pan mówi prawdę?”, a w trakcie wymiany zdań B. Komorowski przekazał kontrkandydatowi poświadczający wydruk, co wywołało interwencję prowadzących:

21:07 Komorowski pyta Dudę o politykę rolną. Duda - Cały czas mówię, że dopłaty bezpośrednio dla rolników powinny być wyrównane. To ja mówię o interesach rolników.

21:08 Gawryluk do Komorowskiego - Chodzenie po studiu jest niebezpieczne (PTT)

5.6. Cytaty

Najistotniejszą częścią, szczególnie ze względu na perswazyjne kształtowanie odbioru treści, są same przytoczenia wypowiedzi kandydatów oraz zadanych pytań i ogłoszonych istotnych kwestii przez prowadzących debatę. Choć liczba wpisów w analizowanych relacjach na żywo zna-

cząco różni się, to zasadniczo obaj politycy cytowani są podobną liczbą razy. Wyjątkiem jest relacja w naTemat.pl, której wpisy mają osobne, perswazyjne i podsumowujące tytuły, w których kilkakrotnie częściej (14:3) przywoływany jest B. Komorowski, zwykle w dominującej roli. Niemniej w pozostałych wypadkach nadreprezentacja jednej strony nie jest szczególnie widoczna, co wynika przede wszystkim z formuły debaty, zapewniającej równość kandydatów.

W badanym korpusie występują dwa sposoby przytoczenia wypowiedzi. Autor wpisu sugeruje bezpośredni cytat w mowie niezależnej (*oratio recta*) lub referuje to, co wypowiedziano w studiu telewizyjnym. Główna retoryczna różnica jest taka, że przytaczanie samych cytatów sprawia wrażenie zobiektywizowanej relacji, kiedy stosowanie mowy zależnej sugeruje pewną opowieść o debacie (opowiadam ci, jak to widzę).

Pięć redakcji z pojedynczymi odstępstwami stosuje w relacji *oratio recta*, choć niekiedy widać, że wypowiedź zostaje znacznie skrócona (TvR, Niez). W pozostałych relacjach formy cytowań stosowane są zmiennie. Dużej redukcji podlegają zadane pytania, np.: „Co z bezrobociem?” (New).

Zasadniczy problem relacji, w której przytacza się wypowiedzi w formie mowy niezależnej, wiąże się z mylnym przekonaniem odbiorcy, że czyta dokładnie te słowa polityka, które padły w studio. W istocie mają one formę pozornie *in extenso*, gdyż trwające do 3 minut wypowiedzi zredukowane są często do 1-3 zredagowanych zdań. W ten sposób autor wpisu może pominąć (intencjonalnie lub nie) ważne elementy przekazu, szczególnie gdy dyskutanci mówią jednocześnie. Wypowiedź zapisana jest w czasie rzeczywistym i nawet jeśli istnieje techniczna możliwość ponownego odtworzenia fragmentu debaty, to zwykle w internetowej relacji na żywo nie ma na to czasu.

Cytaty, umownie nazwane w prezentowanych rozważaniach „*in extenso*”, wprowadzane są na dwa sposoby, z których każdy ma dwa warianty. Mogą one zawierać elementy wartościowania – takich perswazyjnych form wprowadzenia lub zakończenia cytatu używa połowa redakcji.

Pierwszy sposób polega na określeniu autora wypowiedzi, postawieniu dwukropka, po którym następuje cytat. W wariacie zobiektywizowanej relacji obaj kandydaci zawsze przedstawiani są tak samo, np. „Duda:...” (Niez, Gwr, New). Zróżnicowane sposoby wprowadzenia autora cytatu mogą być już wartościujące, szczególnie jeśli się je porówna w niesymetrycznych parach. Przykładowo jeden kandydat może być

przedstawiany w eleganckiej formie (imię i nazwisko vs samo nazwisko); różnicować może sprawowana funkcja (prezydent vs poseł), różnicują wreszcie peryfrastyczne opisy („kandydat PiS”). Redakcje mogą również celowo unikać wskazywania na niesymetryczność pozycji, szczególnie jeśli wypada ona na niekorzyść polityka, z którym sympatyzują.

Drugim sposobem jest wprowadzanie – na wzór klasycznych doniesień medialnych – wypowiedzi poprzedzonych lub zakończonych myślnikiem sygnalizującym cytaty oraz czasownikiem mówienia (*verba dicendi*), który albo jest perswazyjnie obojętny, np. „powiedział”, „mówił”, albo nacechowany²⁹. Pierwszy wariant konsekwentnie stosuje się w relacji Polskiego Radia oraz zazwyczaj w TVP i Wprost. Drugi wariant ujawnia nastawienie redakcji do polityków, na przykład: A. Duda „punktował”, „wyliczał”, „przypominał”, a B. Komorowski „cieszył się” [kontekst ironiczny – EM] „irytował się”, (wPol). Poza tym występowały takie *verba dicendi*, jak: „próbował zagiąć”, „kpił” (Se.pl), „skwitował”, „atakuję” (nT), „przekonywał”, „zachęcał”, „upominał”, „wypalił” (Fakt).

Część redakcji stosuje zróżnicowane formy cytowań wewnątrz tej samej relacji: cytaty od dwukropka, wyróżniane w osobnym bloku (wPol), fragmenty kursywą oraz częściowo zreferowane. (De)faworyzowanie jednego kandydata może się odbywać dzięki odpowiedniemu wprowadzeniu lub podsumowaniu wypowiedzi:

20:22 Co trzeba zrobić, by polska armia była sprawniejsza? - to kolejne pytanie w debacie. Bronisław Komorowski: „Trzeba zwiększać finansowanie sił zbrojnych, wspierać ich modernizację”. Prezydent **znów atakuje** PiS za rzekomą antyeuropejskość (Niez)

20:33 **Bronisław Komorowski: Polacy potrzebują zgody**, co oznacza stosowanie metody kompromisu. Polacy są umiarkowani wszyscy, wśród polityków są radykałowie. I **wyciąga sprawę in vitro. Ja praktykuję zgodę** – mówi. (Niez)

W drugim przykładzie zwraca uwagę takie zestawienie cytatów (pozornie *in extenso*) i komentarza redakcyjnego, którego zadaniem jest wykazanie sprzeczności w działaniu kandydata, gdyż ten jednocze-

²⁹ Zob. również: Modrzejewska, 2012.

śnie mówi o zgodzie (2 „cytaty”) i „wyciąga sprawę in vitro”, przy czym nie podano więcej szczegółów, co to oznacza. Wymiana zdań została w znacznym stopniu zredukowana i przedstawiona w taki sposób, by była niekorzystna dla jednej ze stron.

Kiedy wypowiedź polityka przytacza się w mowie zależnej, wtedy czytelnik powinien mieć świadomość, że publikuje się tylko jakiś fragment, przepuszczony dodatkowo przez filtr redakcyjnej interpretacji. Czasem drobna zmiana może mieć perswazyjne znaczenie dla interpretacji danej wypowiedzi polityka. Przykładowo w poniższej relacji odnosi się wrażenie, że kandydat użył nacechowanego czasownika, gdy w rzeczywistości wybrał elegantszą wersję. Ponadto negatywne sprawstwo przeniesione jest z jednego człowieka na całą (konkurencyjną) formację polityczną. O ile sens zostaje zachowany, o tyle delikatnie zmienia się jego nacechowanie:

20:24 Andrzej Duda przypomina, że Bronisław Komorowski od wielu lat zajmuje się polską armią. „Panie prezydenckie, w jakim stanie jest polska armia?” - pyta Duda. Kandydat PiS przypomina, że Komorowski nie protestował, gdy PO **rozmontowywała** polskie wojsko. (Niez)

W oryginale A. Duda miał powiedzieć³⁰:

„[...] obserwował Pan spokojnie, gdy pański kolega partyjny minister Bogdan Klich dokonał de facto demontażu polskiej armii, gdy obcinano finansowanie polskiej armii, by zasypywać dziurę budżetową” (Duda 2015).

Część redakcji umieszcza wartościujące elementy opisu, które – przybliżając przebieg debaty, zachowanie i reakcje polityków – niekorzystnie przedstawiają jednego z nich:

Bronisław Komorowski odniósł się do zatrudnienia młodych i spytał Dudę, czy od 9 lat nie blokuje etatu na UJ. Andrzej Duda **odpowiedział wymownym milczeniem**. Później przeszedł do tematu JOW-ów i przypomniał, że od zawsze je wspiera. (nT)

³⁰ Co więcej, w kilku innych doniesieniach medialnych ten cytat przytaczano za każdym razem nieco inaczej (300polityka.pl, Polskie Radio, Radio Maryja, wPolityce.pl, NaTemat.pl).

21:33 Jako pierwszy **oświadczenie końcowe wygłasza** Komorowski. **Czyta je z kartki.** - Jeżeli Państwo chcecie państwa, które głęboko ingeruje w życie prywatne, głosujcie na kandydata PiS - mówię Komorowski. **Straszy spiskami i knuciem.** - Jestem człowiekiem niezależnym. Nie mam żadnego prezesa - konkluduje prezydent. (Niez)

Komentarz ma eksplicytną formę, kiedy jawnie umieszcza się podpisane nazwiskiem opinie jego autorów (Wyb)³¹. W części wypadków oceny kandydatów przemycane są w sposób implicytny, na przykład poprzez wtrącenia:

Duda, **który wydaje się być nieco stremowany**, zaczął od zaatakowania Komorowskiego za to, że przez cztery miesiące kampanii nie godził się na debatę. [...] (nT)

20:49. Bronisław Komorowski pyta - **niezgodnie z regulaminem dyskusji** - czy Andrzej Duda „blokuje miejsce na uniwersytecie”. **Kandydat PiS nie może odpowiedzieć**, bo to jest runda pytań od kandydatów. (wPol)

W dwóch kolejnych przykładach odpowiednie zrozumienie wtrącenia wymaga wiedzy pozajęzykowej, która buduje interpretacyjny kontekst³². Autor wpisu niejako wychodzi ze swojej roli sprawozdawczej i „wdaje się” w minipolemikę z wybranymi przez siebie wypowiedziami kandydata:

20:57. Bronisław Komorowski apeluje, by Andrzej Duda wykazał „podsumowanie ws. swojej działalności”. Co do pytania Ziemca, Komorowski mówi **o sprawach niejasnych - jego zdaniem to (będące czystym wymysłem)** finansowanie partii przez SKOK-i. (wPol)

21:04 [...] Komorowski nie odpowiada na pytanie - i **wraca do tematu rzekomej (bo wymyślonej przez sztabowców PO) afery SKOK-ów**. Nawiązując do pytania Dudy, prezydent oznajmił, że „kto nie dostrzega tego, co wydarzyło się w Jedwabnem, zamyka oczy na prawdę historyczną”. (wPol)

³¹ Wyborcza.pl czyni od tego odstępstwo we wpisie: „21:30 Bronisław Komorowski wygrywa wiarygodnością i pasją w starciach z wystudiowanym i często sztucznym Dudą” (Wyb).

³² SKOK jest istotnym reklamodawcą całej grupy medialnej Fratria (wydawcy m.in. wPolityce.pl), której głównym udziałowcem była spółka Apella, wywodząca się z firmy Media SKOK, powołanej do prowadzenia obsługi marketingowej Spółdzielczych Kas Oszczędnościowo-Kredytowych (www.apella.com.pl/o-nas).

Redakcja może też w inny sposób wyrażać swoje oceny, na przykład przy użyciu wielokropka wskazującego na dystans do referowanej wypowiedzi:

57. 20:42 Pytanie o demografię i sprawy seniorów. Komorowski mówi, że reforma emerytalna, czyli podwyższenie wieku emerytalnego, **to... sukces**, który uratował Polaków. (Niez)

5.7. Głosy dopuszczone

W części relacji znajdują się głosy dopuszczone, a więc opinie innych osób, które mogą przyjmować – podobnie jak w klasycznych doniesieniach medialnych – różne pozycje względem sprawozdawanego wydarzenia, m.in.: uczestnika lub strony, świadka, fachowca (eksperta praktyka), eksperta (teoretyka badacza) oraz przeciętnego obywatela (Grzelka, Kula, 2011: 13-14). Co oczywiste, stronami są kontrkandydaci i to ich głosy są kwintesencją relacjonowanej na żywo debaty telewizyjnej.

Siedem redakcji zdecydowało się umieścić opinie z Twittera w formie zrzutów z dostępnych publicznie tweetów opublikowanych na podpisanych imieniem i nazwiskiem kontach. Takich głosów dopuszczonych może być kilka (Niez, TVP), kilkanaście (New) lub nawet kilkadziesiąt (nT, Fakt). Autorzy tych opinii – dziennikarze, publicyści, politycy – pełnią z racji wymienionych funkcji role ekspertów i fachowców. Czasami są również świadkami (obecni w gmachu telewizji członkowie sztabów). Elementem wartościującym jest nie tylko sam przekaz, ale również dobór opinii, które mogą pochodzić wyłącznie lub w przeważającej części od komentatorów o zbliżonych poglądach. W niektórych relacjach pojawiają się również opinie „zwykłych ludzi”:

00:49 Arek: Brawo, Komorowski - odrobił (i jego sztab) lekcję! Wyborcy PiS-u powinni teraz to przemyśleć, jeśli potrafią. Ewa: To chyba jakiś żart, prezydent nie umie konkretnie odpowiedzieć na zadawane mu pytania. To właśnie Duda mówił o konkretach. (Wyb)

Monika Grzelka i Agnieszka Kula (2012: 12) twierdzą, że:

Technologia tworzenia informacji domaga się zindywidualizowanych sądów społecznych, w których jednostka wypowiada się w imieniu własnym, personalnie, artykułując na pozór prywatne zdanie, które jednak skupia w sobie wiązkę wielu innych podobnych jednostkowych zdań.

Rola przeciętnego obywatela jest figuratywna, „z perspektywy retorycznej – szerzej, funkcjonalnej – wspiera argumentację i wzbogaca przekaz stylistycznie o walory ekspresywne” (Grzelka, Kula, 2012: 10). W następnym przykładzie dla części obywateli, świadomych gry wyborczej, jaka odbywa się w czasie kampanii, wspomniane spotkanie z „panią Bogusią” nie jest wydarzeniem przypadkowym, a raczej kolejnym aktem zainscenizowanej i odegranej sztuki:

21.45 Andrzej Duda pierwszy wychodzi ze studia TVP na Woronicza. W gmachu telewizji **jest tłum** zwolenników kandydata PiS. - Andrzej Duda prezydentem! - krzyczą. **Duda spotkał po drodze niepełnosprawną panią Bogusię, z którą na spacerze po Warszawie kilka dni temu rozmawiał Bronisław Komorowski.** - Prezydent Komorowski dał studentom zniżki, a nam wszystko zabrał. Ja muszę 48 godzin wcześniej zgłaszać, jak mam jechać pociągiem. Ja na pana zagłosuję, to jak pan już wygra, to może weźmie mnie na ekspertkę - **żali się rozemocjonowana.** (Se)

5.8. Graficzne wyznaczniki ważności treści

W minimalistycznych relacjach na żywo wytłuszczenia (bold) stosowane są do wyróżniania kolejnych części debaty (TvR), pytań (Wpr, PR), godziny dodania wpisu (Se), podkreślenia, czyją przytacza się wypowiedź (Gwr), co ma charakter „techniczny”, to jest pozwala czytelnikowi orientować się w przebiegu dyskusji. Jednakże pogrubiona czcionka służy też do wskazania czytelnikom ważnych – zdaniem redakcji – treści. W ten sposób wyróżnione są albo całe wpisy, albo tylko ich części. W relacji portalu Niezależna.pl zwykle chodzi o fragmenty

dyskredytujące B. Komorowskiego, jak na przykład: „20:57 Komorowski odgryza się atakiem na PiS i na Dudę w kwestii SKOK-ów” (Niez).

W niektórych relacjach (np. Wyborcza.pl) widać brak konsekwencji w wyróżnianiu treści – przykładowo w „Newsweeku” w pierwszej części relacji pogrubiona czcionka wskazuje na kolejne części debaty (ogólną tematykę i kwintesencję pytania właściwego), by w drugiej części – kiedy kandydaci przepytują się wzajemnie – przemycać redakcyjne komentarze (np. „Bardzo emocjonalna wymiana zdań na temat likwidacji części sądów przez Jarosława Gowina”), w przemówieniu końcowym wyróżnia tylko jeden, znaczący fragment wypowiedzi B. Komorowskiego: **„Ja nad sobą nie mam żadnego prezesa.”** (New).

Format relacji w serwisie naTemat.pl od strony technicznej różni się od pozostałych. Kolejny wpis jest osobną „wiadomością” ze swoim nagłówkiem (datą dodania, możliwością skomentowania i udostępnienia w mediach społecznościowych, niekiedy z ilustracją itd.). Niektóre z nich opatrzone są dodatkowo winietką z napisem na pomarańczowym tle: „WAŻNE”. Początkowo w ten sposób wyróżniane są (bez konsekwencji) kolejne części debaty, w drugiej połowie debaty tym tagiem charakteryzowane są szczególnie trafne – zdaniem dziennikarza – wypowiedzi B. Komorowskiego³³, o czym świadczą poniższe nagłówki wpisów:

20:51 WAŻNE / Komorowski celnie uderza w Dudę ws. blokowania etatu na uczelni

21:10 WAŻNE / Komorowski do Dudy: Kiedy pan mówi prawdę?

21:18 WAŻNE / Duda za zamykaniem kopalni? »Niech pan się wytłumaczy«

21:32 WAŻNE / Komorowski do Dudy: Kiedy mówi pan prawdę ws. Smoleńska?

³³ Ponadto z oświadczeń końcowych kandydatów otągowano jedynie wpis z wypowiedzią B. Komorowskiego.

5.9. Wartościujące elementy relacji – podsumowanie

Tab. 1. Wartościujące elementy relacji – podsumowanie własne.

	prawicowe			centrowe			centrowo-lewicowe			tabloidowe		publiczne	
	TvR	Niez	wPol	Wpr	PTT	GWr	nT	New	Wyb	Fakt	Se.pl	TVP	PR
Czas relacji	20:08 → 21:32	18:30 → 21:57	20:00 → 21:36	20:10 → 21:40	19:20 → 21:39	20:10 → brak	19:48 → 21:48	brak	19:03 → 01:25 *	20:00 → 23:00 *	17:00 → 22:13	18:04 → 21:54	19:50 → 21:44
Liczba wpisów	63	55	36	53	47	24	31	?	162	57	41	68	48
Relacjonowanie wydarzeń przed debatą (po niej)	—	✓	✓	—	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	—
Multimedia przed debatą lub po debacie	—	✓	✓	—	✓ (1)	—	✓	✓	✓	✓	✓	✓	—
Multimedia w trakcie debaty	—	—	✓	—	✓ (1)	—	✓	✓	✓	✓	—	✓	—
Filmiki	—	—	—	—	—	—	✓	—	✓	—	✓	✓	—
Zdjęcia/ zrzuty z ekranu	—	✓	✓	—	✓	—	✓	✓	✓	✓	—	—	—
Zróznicowane wprowadzanie cytatów	—	✓	✓	✓	✓	—	✓	—	✓	✓	✓	✓	—
Opinie z Twittera	—	✓ 3	—	—	✓ (1)	—	✓ 27	✓ 19	✓ 9	✓ 33	—	✓ 8	—
Cytaty „in extenso”	skrót one	skrót one	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Cytaty zreferowane	—	✓	✓	✓	✓	—	✓	—	—	✓	✓	✓	—
Wartościujące wprowadzenia lub zakończenia cytatów	—	✓	✓	—	—	—	✓	—	✓	✓	✓	mało	—
Wartościujące znaczniki ważności treści	etapy	bold	mało bold	etapy	—	etapy	tag tytuły	✓	tag bold	bold	—	—	etapy
Komentarze użytkowników	pod 23 FB	pod	pod	pod 277	pod 377	pod 147	pod 68 FB	pod 719	guzik co wpis	pod 1171	pod 369	pod 179 FB	pod 2

* Na Gazeta.pl zapowiedź pojawia się już 15.05, „Fakt” pierwsze wpisy o 20:00 umieszcza na dzień przed debatą (w sobotę), na tej stronie, relację w niedzielę zaczyna już o 8:37.

6. PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Z powyższej analizy wysuwa się oczywisty wniosek, iż w internetowych relacjach na żywo każdy dodatkowy element wzbogacający minimalistyczne, schematyczne sprawozdanie tekstowe rozszerza możliwości retorycznego, a więc perswazyjnego, kształtowania odbioru debaty. Przy całej rezerwie do rozróżniania współczesnych doniesień medialnych na newsowe i publicystyczne, informacyjna – zdawałoby się za założenia – relacja staje się zbiorem opinii i komentarzy.

Sformułowany wyżej wniosek jest jednak tylko punktem wyjścia do dalszych rozważań o roli i społecznym wpływie telewizyjnej debaty przedwyborczej. Jako gatunek ma ona swoje ściśle wyznaczone i wyneogocjowane ramy (za każdym razem inne) (por. Budzyńska-Daca, 2015, M. Kochan w tym tomie). Jednak, jak wskazano, częściowo równoległe do debaty telewizyjnej trwa nieograniczona i niekontrolowana debata o debacie w internecie. Wyborcy mogą wybierać spośród wielu źródeł opinii, zmieniać je w ciągu kilku sekund, weryfikować i sami włączać się do tego dyskursu. Obierając taki punkt widzenia, należy zadać pytanie, czy obywatele oceniają kandydatów z debaty telewizyjnej – czy może raczej syntezę tego, co zobaczyli w telewizji; co przeczytali w zawierających eksplicytne i implicytne wartościowanie internetowych relacjach na żywo oraz w innych doniesieniach, zbiorach memów, tweetach śledzonych liderów opinii oraz komentarzach, które zamieścili lub udostępnili znajomi z mediów społecznościowych.

Same media do tych ocen zachęcają. Część z nich ma system komentarzy działający w oparciu o Facebooka – w badanym korpusie jest to Telewizja Republika, naTemat.pl i portal Telewizji Polskiej. Oznacza to, że każdy zostawiony pod relacją komentarz był widoczny wśród znajomych autora opinii bez uprzedniego wchodzenia tychże na stronę sprawozdającego medium. Nie musieli oni oglądać samej debaty, a i tak w ten sposób docierała do nich opinia o jej przebiegu (politykach) oraz informacja o istnieniu samej relacji na żywo. Niektóre miały ponadto wbudowane udostępnienia w mediach społecznościowych całości przekazu lub pojedynczego wpisu (nT, Wyb) za pomocą jednego kliknięcia. „Fakt” w pierwszym wpisie relacji, jeszcze z soboty, zachęcał:

Macie komputery i tablety? Więc nie wahajcie się ich użyć! Czekamy na wasze komentarze! Także na naszym Facebooku, gdzie w niedzielę wieczorem będziemy publikować teksty dotyczące debaty! (Fakt)

Przenikanie się światów realnego (debata w studiu) i wirtualnego (metadebata w internecie) inicjowane było przez samych organizatorów (a więc było efektem uzgodnień sztabów). Warto zauważyć, że na czas trwania wyborczego pojedynku kandydatów zachęcano do używania hashtagu „#debata”, którego funkcją jest agregowanie strumienia wypowiedzi dotyczących tego samego tematu głównie na Twitterze (ale system hashtagów działa na Facebooku i w innych mediach społecznościowych)³⁴. We wprowadzeniu do zasad debaty prowadzący zachęcał widzów do komentowania jej na bieżąco w mediach społecznościowych, a „#debata” był elementem scenograficznym widocznym w ogólnym planie studia. Wskazana przesłanka wspiera argumentację, że sami współtwórcy debaty (media i politycy) widzą ją jako wydarzenie dyskursywne wychodzące poza swoje dotychczasowe gatunkowe ramy.

Fot. 2. Debata prezydencka. Zrzut ze strony TVP. Źródło: <http://wyboryprezydenckie.tvp.pl/19876535/debata-kandydatow-wybory-prezydenckie-2015>

³⁴ Według badań IRCenter między marcem a majem 2015 r. „#debata” wystąpił 124 997 razy (5. miejsce – 1. miejsce: „#wybory” i 189 165 wystąpień) (Hupa, 2015). Jednak trzeba wziąć pod uwagę, że był on promowany na czas samej debaty, która odbyła się dopiero 17 maja.

W analizowanych relacjach przedmiotem wpisów, jak już było przytoczone, są opinie umieszczane w mediach społecznościowych. Ich funkcja nie sprowadza się jedynie do podania informacji, ale również ma charakter aktywizujący, co zauważyć można w poniższych przykładach:

19:11 Zapraszamy również do śledzenia przebiegu debaty na Twitterze. Znajdźcie nas na profilu tvp_info, a wszystkie tweety pod hasztagiem #debata. (TVP)

Godz. 20.21 Polityka wschodnia, NATO, doktryna obronna i militaria to pierwsze wątki poruszane podczas debaty. Tymczasem Twitter wrze. Internauci oceniają zarówno Andrzeja Dudę jak i Bronisława Komorowskiego. (Fakt)

Jeszcze innym przykładem, potwierdzającym zmiany w podejściu do przedwyborczej debaty telewizyjnej, są wpisy z relacji TVP, kiedy obok tekstowych cytatów z wypowiedzi polityków oraz filmików z fragmentami samej debaty pojawiają się w czasie jej trwania opinie kandydatów wysłane z ich

Formuła internetowej relacji na żywo jest egzemplifikacją zmian, jakie zachodzą w kształtowaniu się bieżącego dyskursu publicznego tworzonego przez media, polityków i obywateli.

20:44 17.05.2015

Duda: zwykli ludzie, z którymi rozmawiam, mówią, że oni nie chcą pracować aż do śmierci. Bo pracują ponad swoje siły.(...) To ja jestem człowiekiem, który szuka zgody w tej sprawie.(...) Jeżeli naród, suweren domaga się obniżenia wieku emerytalnego, to trzeba to zrobić. (...) (W sprawie wieku emerytalnego) głos jest tylko jeden, ale trzeba go usłyszeć.

Fot. 3. Zrzut z relacji umieszczonej na stronie Tvp.info. Źródło: <http://www.tvp.info/20094882/bronislaw-komorowski-kontra-andrzej-duda-debata-w-tvp1-relacja>

Andrew Sparrow, czołowy dziennikarz polityczny „The Guardian”, twierdzi, że jego praca ma coraz mniej wspólnego z proaktywnym dziennikarstwem, to jest bezpośrednimi rozmowami z politykami oraz z produkowaniem oryginalnych, autorskich treści. Powszechny dostęp obywateli do wielu źródeł informacji sprawia, że dziennikarz widzi swoją rolę jako selekcyjera istotnych treści (O’Mahony, 2014: 12). Z kolei brytyjski praktyk i teoretyk dziennikarstwa online Paul Bradshaw (Bradshaw, 2015) internetowe relacjonowanie na żywo (*liveblogging*) nazywa „dziennikarstwem drugiego ekranu” (*second screen journalism*)³⁵. Nazwa bierze się od dostrzeżonego zachowania użytkowników nowych technologii, którzy dzięki konwergentnym mediom jednocześnie korzystają z dwóch „ekranów” (*multi-screening*), przy czym pierwszym często jedynym jest telewizor, a drugim – smartfon lub tablet. Według badań Mindshare Polska dotyczy to blisko 70% polskich internautów, przy czym 44% badanych, jednocześnie oglądając telewizję, korzysta z mediów społecznościowych, 43% zerka na wiadomości w internecie, 39% czynności wykonywane na „drugim” ekranie łączy z treściami emitowanymi w telewizji (*Multiscreening...*, 2016).

Przedstawione analizy uprawniają do sformułowania kilku wniosków dotyczących obywateli, mediów, polityków i badaczy:

1. Powyższe dane wspierają tezę o toczącej się równolegle do przedwyborczej debaty telewizyjnej internetowej metadyskursywnej debaty o debacie. Dla części wyborców może się ona wydawać ciekawsza, bardziej emocjonująca i z pewnością jest bardziej angażująca. Z pewną ostrożnością można zaryzykować tezę, że w tym zjawisku widać szansę zwrócenia debaty przedwyborczej obywatelom, o co postulują badacze (Modrzejewska, 2015);
2. Redakcje będą najpewniej rozwijać internetowe relacje na żywo, ale wymaga to autorefleksji na temat ich dziennikarskiej roli w procesie tworzenia i agregowania treści; większego przygotowania redakcyjnego i technicznego, by sprzężenie multimedialnych rozwiązań z tradycyjnym warsztatem dziennikarskim skutkowało funkcjonalnym tekstem, a nie narracyjnym chaosem.

³⁵ Przedmiotem badań naukowych staje się tzw. *second-screen gatekeeping*, który wiąże się ze zjawiskiem selekcjonowania przekazów pierwotnie wytworzonych w mediach społecznościowych, by wykorzystać je m.in. w telewizyjnych debatach politycznych (Jensen, 2016).

3. Nie wystarczy już perfekcyjnie przygotować kandydatów do telewizyjnej debaty. Sztaby wyborcze muszą myśleć o niej jako o wiele dłużej trwającym wydarzeniu multimedialnym. Tak się już dzieje, ale wraz z rozwojem technologicznym trzeba brać pod uwagę, że opinie o debacie formują się równolegle we wzajemnie przenikających się kanałach komunikacji. Jeśli chce się być skutecznym, nie można ich marginalizować. Nie da się też w pełni okiełznać internetu. Błyskawiczna reakcja na to, co dzieje się w niezwykle zmiennej sieci, wymaga nie tylko dużych zasobów, ale również dobrego wycucia fluktuujących trendów.
4. W badaniach nad wpływem telewizyjnych debat przedwyborczych (a także innych wydarzeń kampanii wyborczej) należy rozważyć, na ile funkcjonalne jest zawężanie analizy do debaty *per se*. Z kolei naukowcy wciąż testują różne metody badawcze, które pozwoliłyby w zadowalającym stopniu wnioskować o wpływie mediów telewizyjnych i internetowych (w tym społecznościowych) na decyzje wyborcze obywateli.

W futurystycznych przewidywaniach można wyobrazić sobie, że kiedyś cisza wyborcza zostanie zniesiona, a naszych politycznych reprezentantów będziemy wybierać w czasie rzeczywistym do toczących się debat za pomocą sprzężonych urządzeń mobilnych, siedząc przy rodzinnym obiedzie.

ŹRÓDŁA ANALIZOWANYCH RELACJI NA ŻYWO

Fakt.pl, *RELACJA Z DEBATY PREZYDENCKIEJ W STUDIUM TVP*³⁶. *Duda kontra Komorowski. Starcie pełne emocji*, <http://www.fakt.pl/polityka/debata-duda-komorowski-tvp-kto-wygral-debate-duda-komorowski,artykuly,545597.html>

„Gazeta Wrocławska”, *Debata Komorowski - Duda na żywo. KTO WYGRAŁ. RELACJA Z DEBATY PYTANIE PO PYTANIU, ZAPIS DEBATY*, <http://www.gazetawroclawska.pl/artykul/3864901,debata-komorowski->

³⁶ Zachowano oryginalną pisownię wersalikami.

-duda-na-zywo-kto-wygral-relacja-z-debaty-pytanie-po-pytaniu-zapis-debaty,5,id,t,sa.html

NaTemat.pl, *Komorowski kontra Duda. Zobacz relację z pierwszej debaty kandydatów na prezydenta*, K. Sikora, <http://natemat.pl/142841,komorowski-kontra-duda-zobacz-relacje-z-pierwszej-debaty-kandydatow-na-prezydenta>

„Newsweek”, *Komentarze po debacie: Komorowski lepszy. Kandydaci klócili się o Jedwabne, górnictwo i in vitro*, <http://polska.newsweek.pl/debata-prezydencka-2015-komorowski-duda-w-tvp-i-polsacie,artykuly,363343,1.html>

Niezależna.pl, *Debata prezydencka 2015 w TVP i Polsce. NASZA RELACJA*, <http://niezalezna.pl/67138-debata-prezydencka-2015-w-tvp-i-polsacie-nasza-relacja>

„Polska the Times”, „Dziennik Zachodni”, *Debata prezydencka 2015 POWTÓRKA TVP Andrzej Duda czy Bronisław Komorowski? KOMENTARZE [relacja tekstowa]*³⁷, A. Smolak, <http://www.polskatimes.pl/artykul/3865019,debata-prezydencka-2015-powtorka-tvp-andrzej-duda-czy-bronislaw-komorowski-komentarze,id,t.html>

Polskie Radio: 6 dni do wyborów. Relacja: polityczna wymiana ciosów, <http://www.polskieradio.pl/5/3/Artykul/1443861,6-dni-do-wyborow-Relacja-polityczna-wymiana-ciosow>

Se.pl: *Duda kontra Komorowski zapis RELACJI NA ŻYWO na Se.pl*, http://www.se.pl/wiadomosci/polityka/pierwsza-debata-prezydencka-duda-kontra-komorowski-relacja-na-zywo-na-sepl_604990.html

Telewizja Republika, *Pierwsza debata prezydencka Komorowski - Duda. Relacja na żywo*, <http://telewizjarepublika.pl/pierwsza-debata-prezydencka-komorowski-duda-relacja-na-zywo,20051.html>

³⁷ „Polska The Times” wykorzystwała relację „Dziennika Zachodniego” należącego do tego samego koncernu.

Tvp.info, *TYLKO U NAS. Bronisław Komorowski kontra Andrzej Duda. Debata w TVP1 [RELACJA]*, <http://www.tvp.info/20094882/bronislaw-komorowski-kontra-andrzej-duda-debata-w-tvp1-relacja>

wPolityce.pl, *Duda kontra Komorowski! «Dziś czas na powrót do uczciwej polityki!» RELACJA NA ŻYWO*, <http://wpolityce.pl/polityka/244796-duda-kontra-komorowski-dzis-czas-na-powrot-do-uczciwej-polityki-relacja-na-zywo>

„Wprost”: *Debata przed drugą turą wyborów prezydenckich. Starcie Dudy i Komorowskiego*, <http://www.wprost.pl/ar/506942/Debata-przed-druga-tura-wyborow-prezydenckich-Starcie-Dudy-i-Komorowskiego>

Wyborcza.pl, *Debata prezydencka w TVN i na Wyborcza.pl. Bronisław Komorowski kontra Andrzej Duda*, http://wyborcza.pl/relacje/1,126862,17925249,Debata_prezydencka_w_TVN_i_na_Wyborcza_pl__Bronislaw.html³⁸

BIBLIOGRAFIA

#LiveBlog Platformy Obywatelskiej, 2015, *Zamach na TK*, <http://liveblog.platforma.org/archiwum-relacji/zamach-na-trybunal-konstytucyjny> (dostęp 2 II 2016).

Bradshaw P., 2015, *How to liveblog a TV debate: lessons from #leadersdebate*, <http://onlinejournalismblog.com/2015/04/03/how-to-liveblog-a-tv-debate> (dostęp 2 II 2016).

Budzyńska-Daca A., 2015, *Retoryka debaty. Polskie wielkie debaty przedwyborcze 1995-2010*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

³⁸ Pod jednym linkiem zapisano relację z dwóch debat: z 17.05 w TVP i 21.05 w TVN pod wspólnym tytułem: *Debata prezydencka w TVN i na Wyborcza.pl. Bronisław Komorowski kontra Andrzej Duda*.

Duda A., 2015, *Debata prezydencka*, <http://andrzejduda.pl/aktualnosci/130> (dostęp 2 II 2016).

Farrell S., 2010, *Iraqi Elections: Live-Blogging Election Day*, http://atwar.blogs.nytimes.com/2010/03/07/iraqi-elections-live-blogging-election-day/?WT.mc_id=WO-SM-E-FB-SM-LIN-IEL-030710-NYT-NA&WT.mc_ev=click&r=0 (dostęp 17 XI 2015).

Fletcher R., Radcliffe D. et al., 2015, *Reuters Institute Digital News Report. Supplementary Report*, www.digitalnewsreport.org (dostęp 2 XII 2015).

Gostkiewicz M., 2015, *Awantura w Sejmie. PiS i opozycja walczyły o Trybunał Konstytucyjny. Wybrano 5 sędziów*, <http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/1,114871,19283151,awantura-w-sejmie-pis-i-opozycja-walcza-o-trybunal-konstytucyjny.html> (dostęp 2 II 2016).

Grzelka M., Kula A., 2011, *Mowa niezależna w przekazie medialnym a podstawowe funkcje informacji dziennikarskiej (część 1)*, „Poznańskie Studia Polonistyczne”, Seria Językoznawcza nr 18 (38), z. 1, s. 9-18.

Grzelka M., Kula A., 2012, *Mowa niezależna w przekazie medialnym a podstawowe funkcje informacji dziennikarskiej (część 3)*, „Poznańskie Studia Polonistyczne”, Seria Językoznawcza, 2012, nr 19 (39), z. 1. s. 10-21.

Hupa A., 2015. *Kto wygrał wybory prezydenckie 2015 w internecie*, <https://ircenter.com/kto-wygral-wybory-prezydenckie-2015-w-internecie> (dostęp 2 II 2016).

Jensen M., 2016, *The Emergence of Second-Screen Gatekeeping*, „Digital Journalism”, Volume 4, Issue 3, 2016, DOI:10.1080/21670811.2015.1054408

Marshall S., 2013, *10 things every journalist should know in 2013*, <https://www.journalism.co.uk/news/10-things-every-journalist-should-know-in-2013/s2/a551648> (dostęp 2 II 2016).

Modrzejewska E., 2015, *Debata o debacie, czyli naukowcy chcą zwrócić ją obywatelom*, <http://www.wprost.pl/autor/2675/Ewa-Modrzejewska> (dostęp 2 II 2016).

Modrzejewska E., 2012, »Lógos«, »éthos«, »pathos« w praktyce medialno-politycznej. Środki przekonywania w cytowanych wypowiedziach opozycji, „Forum Artis Rhetoricae”, nr 2 (29), s. 55–78.

Multiscreening – podzielność uwagi sprzyjająca reklamodawcom, 2016, <http://nowymarketing.pl/a/8169,multiscreening-podzielosc-uwagi-sprzyjajaca-reklamodawcom1> (dostęp 2 II 2016).

Newman N. et al., 2015, *Reuters Institute Digital News Report*, www.digitalnewsreport.org (dostęp 2 XII 2015).

O’Mahony K., 2014, *As it Happens. How live news blogs work and their future*, <http://www.lse.ac.uk/media@lse/Polis/documents/As-it-happens.pdf> (dostęp 23 XI 2015).

Preston R., Hazell B., 2014, *D-Day: June 6th 1944 as it happened. Timeline of the D-Day landings of 6th June 1944 hour by hour as events unfolded on the day*, <http://www.telegraph.co.uk/history/world-war-two/10878674/D-Day-6th-June-1944-as-it-happened-live.html> (dostęp 23 XI 2015).

Sparrow A., Jeffery S., 2010, *General election 2010 live blog*, <http://www.theguardian.com/politics/blog/2010/may/04/general-election-2010-live-blog> (dostęp 23. XI 2015).

Symes J.G., 2011, *The Guardian Newsblog and the Death of Journalism*, <https://louseandflea.wordpress.com/2011/02/22/the-guardian-newsblog-and-the-death-of-journalism> (dostęp 23.11.2015).

Świętujemy niepodległość. Relacja PAP na żywo, 2015 <http://www.pap.pl/liveblog/swietujemy-niepodleglosc> (dostęp 2 II 2016).

Thurman N., 2013, *How Live Blogs are Reconfiguring Breaking News*,

<http://www.digitalnewsreport.org/essays/2013/how-live-blogs-are-re-configuring-breaking-news/#fn-820-1> (dostęp 2 II 2016).

Thurman N., Walters A., 2013, *Live Blogging–Digital Journalism’s Pivotal Platform?*, „Digital Journalism”, 1:1, s. 82-101, DOI: 10.1080/21670811.2012.714935.

Wojtak M., 2008, *Analiza gatunków prasowych. Podręcznik dla studentów dziennikarstwa i kierunków pokrewnych*, Lublin.

Wybory parlamentarne 2015. Relacja minuta po minucie [RELACJA], 2015, <https://radiogdansk.pl/index.php/relacje-live/relacja-na-zywo-25-10-2015.html> (dostęp 2 II 2016).

VOTE 2016. Here’s a minute-by-minute breakdown of the first Democratic presidential debate, <http://www.pbs.org/newshour/rundown/latest-democrats-first-debate> (dostęp 23 XI 2015).

Streszczenie

W konwergentnych mediach tworzone są nowe formy przekazu – przykładem jest internetowa relacja na żywo, wykorzystywana do przybliżania internautom różnego typu wydarzeń, w tym przedwyborczych debat telewizyjnych. Równoległe do ich emisji na antenie w sieci toczy się metadyskursywna debata o debacie, która może mieć istotny wpływ na decyzję wyborczą. W pracy przedstawiono wyniki analizy ilościowo-jakościowej 13 internetowych relacji na żywo z pierwszej telewizyjnej debaty prezydenckiej: Duda–Komorowski z 2015 roku.

Słowa kluczowe

internetowa relacja na żywo, relacja online, wybory, debata prezydencka, retoryka dziennikarska

THE DEBATE ABOUT THE DEBATE. PRESIDENTIAL DEBATES' LIVEBLOGGING

Abstract

The converged media create new forms of communication, e.g. live news page. They are used to cover various events including the televised electoral debates. Parallel to the on air candidates' struggle there is a metadiscursive, socially-driven debate about the debate which may have a significant impact on voting decision. In this paper I present the results of the quantitative and qualitative analysis of 13 live news pages which covered televised presidential debate: Duda-Komorowski that was held in 2015 in Poland.

Key words

Live blog, live news page, elections, presidential debate, media rhetoric